

Handläggare: Lena Nordenlöw
Tfn 08 -508 27 119

Till
Stadsbyggnadsnämnden

Samrådsredogörelse - Detaljplan för del av kvarteret Brädstapeln 15 i stadsdelen Kungsholmen, Dp 2009-04274

Innehåll

Samrådsredogörelse - Detaljplan för del av kvarteret Brädstapeln 15 i stadsdelen Kungsholmen, Dp 2009-04274.....	1
Sammanfattning	1
Bakgrund	3
Förslagets syfte och huvuddrag	3
Hur arbetet bedrivits	3
Hur samrådet bedrivits	4
Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande.....	4
Statliga och regionala myndigheter och förbund.....	5
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	5
Övriga remissinstanser	11
Sakägare enligt fastighetsförteckning.....	11
Övriga, ej sakägare	20
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande och föreslagen förändring.....	25

Sammanfattning

Syftet med planen är att pröva möjligheten för ett nytt kontorshus i det kvarter som omfattar det så kallade Trygghansahuset, kvarteret Brädstapeln. Huset uppfördes i mitten av 1970-talet och utgör egentligen tre byggnader och en anlagd park. Hela anläggningen är blåklassad av stadsmuseet. I det förslag som varit ute på samråd rivs paviljongen, i hörnet Scheelegatan/Fleminggatan, för att ge plats åt en ny större byggnad som även tar en del av parken i anspråk. Förslaget omfattade endast marken för den nya kontorsbyggnaden och således inte Trygg-Hansas anläggning i sin helhet.

Planförslaget sändes ut på samråd den 6 september till den 15 oktober 2010. Under samrådet inkom 58 skrivelser varav två namnlistor med åtta respektive sju namn. Flertalet remissinstanser var negativa till det förslag som presenterades i samrådet. Flera samrådsdeltagare betonade att de ansåg att byggnaderna är unika för sin tid och att det rådet brist på god 70-tals arkitektur i Stockholm vilket gör

byggnaderna speciella. Det framfördes också att de tre huskropparna och parken tillsammans skapar en balanserad helhet som är värd att bevara.

Flera personer ansåg det negativt att parken blir mindre eftersom grönområdena i Stockholms innerstad behövs. Parken blir också mörkare då den föreslagna bebyggelsen skapar mer skuggor än det nuvarande huset. Idag används parken flitigt då solen skiner på bänkarna. I och med planförslaget skulle också parkens unika komposition förstöras. Missnöje uttrycktes även över att de träd som står på Fleminggatan tas bort i och med förslaget.

Oro uttrycktes även över att stadsbilden påverkas negativt. Vyn från Fleminggatan berörs eftersom mutterhuset skymms av det nya huset. Även vyn från Barnhusbron påverkas då bostadsbebyggelsen på Fleminggatan mitt emot fastigheten skymms. Boende på Fleminggatan upprördes över att deras utsikt mot Barnhusviken skulle försvinna och att bostäderna därmed skulle sjunka i värde.

Flera deltagare hade synpunkter på den föreslagna byggnadens arkitektoniska utformning. Förutom att den upplevdes som för hög framkom även kritik mot överhänget över Fleminggatan samt att fasaden inte var behaglig.

Oro uttrycktes också över de 800-900 nya arbetsplatserna som förslaget skulle ge upphov till i området. Man ansåg trafiksituationen redan idag som ohållbar, flera trafikanter skulle därför inte vara möjligt. Det framkom även kritik mot att förslaget endast innehåller kontorsplatser och att området inte bör kommersialiseras ytterligare. Några av samrådsdeltagarna ansåg att de tomma kontorslokaler som redan finns borde utnyttjas istället.

Under mötet efterfrågades också en gemensam planering för området där flera fastigheter behandlas i ett sammanhang.

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet har stadsbyggnadskontoret bedömt det olämpligt att ta förslaget vidare till utställning. Istället kommer ett nytt samrådsförslag att arbetas fram. För att få en större förankring av idéerna arbetar kontoret nu på en bredare front med möten tillsammans med flera remissinstanser. En workshop är också inplanerad till i slutet av september för att diskutera utgångspunkterna för det vidare planarbetet. Till denna är även representanter för de kringboende liksom fastighetsägare och stadsdelen inbjudna att vara med.

Ett antal frågor är viktiga att studera vidare i det fortsatta planarbetet: kompositionen med husen och parken, antikvarisk utredning och konsekvensanalys, den nya byggnadens volym och skala i förhållande till de befintliga byggnaderna, gaturummen Fleminggatan och Scheelegatan, solförhållanden med mera.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Kvarteret Brädstapeln ligger i hörnet Fleminggatan/Scheelegatan i stadsdelen Kungsholmen. Större delen av kvarteret upptas av det så kallade Trygghanshuset som bland annat fungerar som försäkringsbolaget Trygghansas huvudkontor. Syftet med planförslaget är att pröva möjligheten för ett nytt kontorshus i kvarterets sydöstra hörn. Genomförandet av samrådsförslaget skulle medföra att den befintliga paviljongsbyggnaden, den lägre byggnaden i hörnet av Fleminggatan/Scheelegatan, måste rivas och att bredden på Scheelegatan minskar. Planen omfattade endast marken för den nya kontorsbyggnaden, således inte Trygg-Hansas anläggning i sin helhet.

Hur arbetet bedrivits

I september 2008 fick Stadsbyggnadskontoret en ansökan från Trygg-Hansa och Tema arkitekter om ny detaljplan för kvarteret Brädstapeln 15. Trygg-Hansa är i behov av nya lokaler för sin verksamhet och tanken var att uppföra ett 10 våningar högt kontorshus i hörnet Fleminggatan/Scheelegatan. Huset skulle innehålla lokaler för handel och kontor liksom lägenheter för korttidsboende överst i huset. Under våren 2009 antogs en startpromemoria för planläggning av del av kvarteret Brädstapeln. Förslaget innebar att den mindre byggnaden i kvarterets sydöstra hörn rivs och en ny kontorsbyggnad uppförs i dess ställe. Den föreslagna byggnaden hade en triangulär form i tio våningar placerad i hörnet Fleminggatan/Scheelegatan och ett lokalprogram motsvarande det i ansökan. Dessutom var tanken att bygga ytterligare två våningar på den befintliga glasbyggnaden ”muttern”.

Den 6 september till den 15 oktober 2010 sändes planförslaget ut på samråd. Under samrådet inkom 58 skrivelser varav två namnlistor med åtta respektive sju namn. Flertalet remissinstanser var negativa till det förslag som presenterades i samrådet. Planen är belägen inom riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården, där försäkringsbolagens huvudkontor särskilt pekats ut som exponenter för efterkrigstidens stadsbyggande. Kvarteret Brädstapeln ingår tillsammans med Tingsrättens byggnad inom Klamparen 10 och Tekniska nämndhuset inom Klamparen 7 i en enklav av bebyggelse från 1960-80-tal av ett högt samhällshistoriskt och arkitektoniskt värde. Bebyggelsen inom kvarteren tillhör stadens mest framstående miljöer från tiden, och utgör en manifestation av samhällets och storföretagens parallella tillväxt under 1900-talets senare del.

Stockholms stadsmuseum har bedömt Trygg-Hansas huvudkontors kulturvärden. Anläggningen har blåklassats av stadsmuseet då den bedömts motsvara kraven för byggnadsminnesförklaring. Detta innebär att anläggningen har ansetts tillhöra samma klass som till exempel Stadshuset och Kungliga slottet.

I samband med planarbetet har ett fördjupat antikvariskt underlag tagits fram. Underlaget beskriver anläggningens för tiden påkostade och unika arkitektur som kommit till genom influenser från USA och Tyskland. Då anläggningen

utformades gavs sociala aspekter som god arbetsmiljö, plats för samvaro med mera stort utrymme. Inom anläggningen skulle även olika typer av service i form av affär, resebyrå och så vidare finnas. I linje med de sociala ambitionerna gavs arbetarna inom koncernen en viktig roll i kontorslandskapets utformning. Marken mellan byggnaderna utformades av Stockholms framstående stadsträdgårdsmästare Holger Blom, och gavs en stram och geometriskt utformning som samspelade väl med byggnadernas arkitektur. I det antikvariska underlaget pekas den så kallade Grindstugan tillsammans med parken ut som särskilt betydelsefulla för att anläggningens värden ska kunna värnas.

I samband med planarbetet har även en antikvarisk konsekvensanalys gjorts av planen. I denna konstateras att rivningen av Grindstugan innebär en stor påverkan på kvarterets utpekade kulturvärden genom att en ursprunglig, väsentlig och väl gestaltad del av anläggningen rivs, samtidigt som den nya byggnaden innebär en skalförskjutning inom anläggningen. Samtidigt anges att den tillkommande byggnaden anpassats på ett lämpligt sätt till platsen, och tar tillvara platsens väsentliga rumsliga värden. I konsekvensanalysen bedöms anläggningens huvudsakliga värden återfinnas i huvudbyggnaden med tillhörande parkanläggning och konstnärlig utsmyckning. Parken bedöms, trots att planen innebär att en stor del av den tas i anspråk, i väsentliga delar kunna ”erhålla liknande kvaliteter i fråga om öppenhet, tillgänglighet och upplevelsevärden som idag”.

Hur samrådet bedrivits

Samrådstiden pågick 6 september – 15 oktober 2010. Förslaget visades på Tekniska nämndhuset, Kungsholmens stadsdelsförvaltnings lokaler samt på stadsbyggnadskontorets hemsida på internet. Planförslaget med inbjudan till samråd skickades till samrådsinstanser, sakägare och berörda remissinstanser. Information om samrådet infördes med annons i ”Mitt i Kungsholmen” samt ”Vårt Kungsholmen”. Anslag om förslaget och samrådet sattes upp på portar i närområdet.

Den 30 september 2010 anordnades ett samrådsmöte på Tekniska nämndhuset. Ungefär 25 personer deltog på mötet.

Under samrådstiden inkom 58 skrivelser varav två namnlistor med åtta respektive sju namn. Nedan följer en sammanfattning av de inkomna synpunkterna. För att se yttrandena i sin helhet hänvisas till planakten för projektet dnr 2009-04274-54. Planakten för ärendet finns tillgänglig i Tekniska Nämndhuset, Fleminggatan 4.

Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Nedan redovisas en sammanfattning av de synpunkter som inkom under samrådet.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen

Delar inte de slutsatser som dras i den antikvariska konsekvensanalysen. Såväl Stockholms stadsmuseums klassificering som den antikvariska utredning som genomförts har visat att anläggningen har höga arkitektoniska och samhällshistoriska värden, och att såväl Grindstugan som Holger Bloms parkanläggning utgör betydelsefulla delar för anläggningens värden.

Även om behovet av att värna och lyfta fram det sena 1900-talets arkitektur sedan länge uppmärksammas saknas fortfarande en förståelse i bredare kretsar för de kulturvärden som denna bebyggelse representerar. Bristen på förståelse medför att 1960- och 70-talets byggnader i dag ofta är föremål för om-, till- och påbyggnader.

Länsstyrelsen anser att det sena 1900-talets bebyggelse på samma sätt som övriga epokers årsringar i staden måste hanteras utifrån sina specifika värden. I föreliggande fall innebär planen att en väsentlig del av den sammanhållet komponerade anläggningen försvinner. Förslaget medför även att balansen inom anläggningen förändras genom tillägget av det större kontorshuset och inskränkningen i parkanläggningen. Länsstyrelsen bedömer att förändringen är av sådan omfattning att anläggningens sammanlagda värden påverkas negativt. Då förändringarna rör en av tidens mest framstående anläggningar inom staden, och dessutom representerar en företeelse som särskilt pekats ut i riksintressebeskrivningen, bedömer Länsstyrelsen att riksintresset kan komma att skadas påtagligt av planens genomförande.

Länsstyrelsen anser att den valda planavgränsningen är olämplig, eftersom planen endast omfattar en del av kvarteret. I händelse av att planändring behöver ske, för att t.ex. medge annan verksamhet inom en del av kvarteret, bör planen omfatta hela kvarteret och skyddsbestämmelser införas för kvarvarande delar av Trygg-Hansas anläggning.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

Lantmäterimyndigheten

Har inte svarat på remissen om planförslaget.

Kungsholmens stadsdelsnämnd (enhälligt beslut)

Avstyrker planförslaget och besvarar remissen med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Kungsholmens stadsdelsförvaltning

Framför följande synpunkter på planförslaget:

Den föreslagna planen ifrågasätts. Tegelbyggnaden, glasbyggnaden, paviljongen och parken är en komponerad helhet, som utgör ett unikt stadsrum. Försvinner paviljongen och delar av parken förlorar platsen stora delar av sitt arkitektoniska värde. Anläggningen är också ett gott exempel på 1970-talets arkitektur.

Förvaltningen anser att parken har en unik sammansättning som kommer att rubbas i och med planförslaget. Den föreslagna byggnaden kommer också att

skugga parken och på så vis göra den mindre attraktiv. Trots att parken ligger på fastighetens mark är den öppen för allmänheten och är ett betydande grönt inslag i stadsbilden. Att så stor del av parken försvinner anser förvaltningen är negativt för området som överlag har dålig tillgång på gröna ytor. Däremot ställer sig förvaltningen positiv till att det i planförslaget framhåvs en ambition om att göra parken mer tillgänglig för allmänheten. Ett sätt att öppna upp parken är enligt förslaget att göra öppningen mot Scheelegatan större genom att den mur som står där idag tas bort, detta kanske inte bara har en positiv effekt då muren idag fungerar som bullerskydd. Förvaltningen ser också en risk att strävan om att göra parken mer tillgänglig motverkas då öppningen mot Fleminggatan blir mindre.

I och med föreslagen bebyggelse försvinner träd både längs Fleminggatan och Scheelegatan. I planbeskrivningen redovisas varför träden på Scheelegatan tas bort. Däremot sägs ingenting om de träd som står på Fleminggatan. Enligt Kungsholmens trädplan från 2002 är stadsdelen i stort behov av träd eftersom området innehar många hårt trafikerade gator där också mycket människor vistas. Stadsdelsförvaltningen ifrågasätter varför inte träden prioriteras i planförslaget då träd spelar en viktig roll både för stadsbilden och för miljön. Den föreslagna kontorsbyggnaden kommer troligtvis medföra mängder av nya trafikanter till området, vilket kommer att påverka luftkvaliteten. Träd längs gatan skulle troligtvis ha en positiv inverkan på det lokala klimatet. Förvaltningen ser också att den föreslagna bebyggelsen tillsammans med att träden tas bort riskerar medföra att området kommer att upplevas som kalt och ogästvänligt. Förvaltningen anser att det i planförslaget ska redovisas vilka träd som försvinner och hur de kommer att ersättas.

Stadsdelsnämnden har i tidigare planärenden i aktuell del av Kungsholmen förordat att ett program tas fram för ett större område, med övergripande riktlinjer för vad som är möjligt och inte möjligt. Enstaka planer för kvarteren Fruktkorgen (Rådhuset), Klamparen (Tingsrätten och sannolikt så småningom Tekniska Nämndhuset) och nu Brädstapeln avlöser varandra utan någon helhetssyn. Förvaltningen gör bedömningen att behovet av ett program för ett större område ytterligare förstärks av det aktuella planförslaget.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden avstyrker planförslaget.

Kulturnämnden (enhälligt beslut)

Avstyrker föreslagen detaljplan i enlighet med kulturförvaltningens förslag till beslut.

Kulturförvaltningen (Stockholms stadsmuseum)

Anför i huvudsak följande:

- Befintlig bebyggelse

Kontorskomplexet i kvarteret Brädstapeln uppfördes för försäkringsbolaget Trygg-Hansa 1972-77. Arkitekt var Tengboms arkitektkontor. Gårdens parkanläggning utfördes efter ritningar av stadsträdgårdsmästare Holger Blom.

Fastigheten består av tre byggnader med helt olika utformning. En mindre byggnad, en paviljong, i hörnet av Scheelegatan och Fleminggatan i två våningar

med platt tak, fasad av tegel och behuggna betongelement. Paviljongen var ursprungligen tänkt som butik men kom att användas som kontor. En nord-sydlig länga i 7 våningar med gaveln mot Fleminggatan har fasad i tegel och horisontella band av behuggna betongelement och uppglasad bottenvåning. På norra delen av tomten ligger de s.k muttrarna sammanbundna till en byggnadskropp i 8 våningar med våningsband av behuggna betongelement och däremellan helt glasade fasader. På det platta taket ligger direktionstvåningen i paviljonger omgivna av planteringar på det grusade taket. Byggnaderna och särskilt huvudentrén har konstnärlig utsmyckning bland annat av L Bolter, B Jonsson och Anita Graffman. De olika byggnaderna binds samman av gårdens parkanläggning med vattendamm, växtlighet, gång- och sittytor samt skulpturer.

- Kulturhistoriska värden

Anläggningen i kvarteret Brädstapeln har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde (blå) motsvarande fordringarna för byggnadsminnen i kulturminneslagen. PBL 3:12 är tillämplig.

Kontorskomplexet har stora arkitekturhistoriska och samhällshistoriska värden. Utformningen av anläggningens tre byggnader av olika storlek och karaktär samt den sammanbindande parken är gestaltade med hög ambition i utförande och material. Konstnärlig utsmyckning finns integrerad i både byggnaderna och parken och är i huvudsak bevarad i ursprungligt skick.

Anläggningen är ett resultat av tidens idéer om stordrift och samordning, uppfört för försäkringsbolaget Trygg-Hansa. Bolaget hade gjort flera sammanslagningar och hade behov av att samla 2000 anställda på samma plats. Enligt internationella idéer var sexhörningen den idealiska planformen för kontorslandskap vilket genomfördes i muttrarna medan man i längan planerade för cellkontor. I tidens anda var också bolagets personal representerade i program- och projekteringsarbetet. Kontorskomplexet representerar en finansiell högkonjunktur då de stora bolagen manifesterade sin betydelse i egna byggnader av hög kvalitet, modernitet och omfattande konstnärlig utsmyckning.

Anläggningen är tidstypisk och unik och bevarar ursprunglig utformning samt äger stora stadsbildsmässiga värden. Kontorskomplexet ingår också i ett stråk av betydelsefulla och högkvalitativa administrationsbyggnader, från en för staden expansiv period, och har tillsammans med bebyggelsen i kvarteret Klamparen stora stadsbildsmässiga värden.

- Förvaltningens synpunkter

På uppdrag av fastighetsägaren Trygg-Hansa Brädstapel Fastighets AB har ett antikvariskt underlag för planering (2009-10-26) tagits fram. På uppdrag av fastighetsägaren har också en antikvarisk konsekvensbeskrivning av planförslagets genomförande gjorts. Där konstateras att paviljongbyggnaden har stora värden, att en rivning innebär en stor påverkan av kulturvärdena men samtidigt görs bedömningen att den föreslagna nybyggnaden i dess ställe är möjlig. Stadsmuseet delar inte den bedömningen.

Paviljongbyggnaden och parken är synnerligen betydelsefulla och omistliga delar i komplexet. Samverkan mellan de olika byggnadskropparnas utformning, storlek

och gårdsrummet bildar tillsammans en dynamisk och omväxlande helhet. Den lägre byggnaden bidrar till variation i gatubilden och ger luftighet och en aning grönska åt den för övrigt slutna och kompakta stenstaden. Komplexets betydelse i stadsrummet är utomordentligt stort inte bara mot sjösidan utan lika viktigt är kvarterets öppenhet och synlighet mot gaturummen.

Den föreslagna byggnaden skulle på ett förödande sätt inverka på miljön och stadsrummets kvaliteter. Byggnadens höjd och storlek medför att variationen i gaturummet och öppenheten försvinner. Gårdsrummet med den detaljutformade parken minskas med mer än hälften och konstnärlig utsmyckning försvinner. Proportionerna i kompositionen förrycks och inte minst ”mutterns” kraftfulla formspråk som kräver utrymme och luftrum för att komma till sin rätt trängs in av den nya byggnaden.

Kulturförvaltningen avstyrker föreslagen detaljplan som om den genomförs kommer att innebära rivning av paviljongbyggnaden, förminska och förändra parken och därmed allvarligt skada kulturhistoriska värden.

Skönhetsrådet

Har inkommit med följande yttrande: När de båda försäkringsbolagen Trygg och Hansa gick samman till Trygg-Hansa beslöt de att under ett gemensamt namn och logotype även samla bolagets lokaler i ett helt nytt huvudkontor. Kvarteret Brädstapeln, som då användes som parkeringsplats, köptes för ändamålet och det nya kontoret, ritat av Tengboms Arkitektkontor, stod klart 1976. Byggnaden är arkitektoniskt intressant och tillkomsthistorien vittnar om tidsandan – bolagets flytt till stadsdelen Kungsholmen innebar inte bara en centralisering av verksamheten utan är också en av de första decentraliseringarna av en bolagsverksamhet utanför citykärnan. Stadsplanemässigt går också idéer om en tidstypisk trafikplanering att läsa i Scheelegatans bredning och den breda Barnhusbron som del av den aldrig utförda Rådmanleden. Det strategiska läget och kontorets symboliska betydelse resulterade i en byggnad med mycket höga arkitektoniska värden vad gäller gestaltning så väl som utförande och material.

- **Paviljongen och parken**

Trygg-Hansas huvudkontor består huvudsakligen av tre sexkantiga huskroppar av glas som ritades speciellt för att passa ett modernt kontorslandskap. I kvarteret finns även en åtta våningar hög byggnadskropp i tegel och huggna betongelement och vid hörnet av Fleminggatan/Scheelegatan finns en paviljongbyggnad i två våningar. Den senare används i huvudsak som bank men är även den en viktig del av anläggningen genom att balansera skalan mot de två större byggnadskropparna. I mitten av kvarteret finns en park med planteringar, skulpturer och vattendammar. Parken anlades efter ritningar av Holger Blom, tidigare stadsträdgårdsmästare, vid tiden sekreterare i Skönhetsrådet.

Man når huvudentrén till försäkringsbolagets kontor genom den parkliknande gården. Parkens ursprungligt höga kvaliteter är bevarade med idag uppvuxna träd. Tillsammans med den lägre paviljongbyggnaden i hörnan mot Scheelegatan/Fleminggatan bildas betydande stadsmiljökvaliteter som skiljer sig från den traditionella stenstadsbebyggelsen på Fleminggatans södra sida.

- Stadsbilden

Förslaget i detaljplanen visar paviljongbyggnaden ersatt av en ny kontorsbyggnad. Parkytan blir kraftig förringad. Den föreslagna byggnaden har sju våningsplan och de översta fem kragar ut över gaturummet likväl som det återstående gårdsrummet. Avsikten är att ansluta byggnaden i gaturummet och anpassa höjden till de omgivande takfotshöjderna. Den nya byggnaden möjliggör också en mer levande gatumiljö i kvarterets hörna genom att butiksytor tillförs i bottenvåningen.

Enligt rådet måste Trygg-Hansahuset, kvarterets välgestaltade gård och den lägre paviljongbyggnaden ses som en medvetet gestaltad enhet och läsas i ett större sammanhang – där bland annat även kvarteret Klamparen ingår. I området mellan Fleminggatan och Norr Mälarstrand, i sträckningen mellan Kungsbron och fram till Inedalsgatan, finns en öppnare stadsstruktur som inte är stenstadens slutna kvarter. Den lägre paviljongbyggnaden tillåter goda ljusförhållanden på den parkliknande gården och det mycket öppna gårdsrummet kompenserar för de massiva byggnadsvolymer i kvarterets övriga delar. Skönhetsrådet anser att paviljongbyggnaden och parken är omistliga delar av kvarteret och den bakomliggande planidén.

- Förhållningssättet

Skönhetsrådet är medvetet om att det måste finnas en möjlighet att förvalta och utveckla de stora kontorsanläggningar som härrör från den här tiden. Nya användningsområden för byggnaderna så väl som ändrade arbetssätt och företagsstrukturer medför nya krav på lokalerna. I det här fallet förefaller det dock inte som om verksamheten kräver de förändringar som föreslås – det handlar snarare om exploatering av fastighetsytan enligt en byggrätt som en ny detaljplan kan medge. För att dra paralleller till ett liknande ärende kan rådet jämföra med de förändringar som rådet kunde acceptera för att Rådhuset fortfarande skulle kunna vara en domstol. När det gäller kv. Brädstapeln handlar det dock inte om verksamhetens fortlevnad. Skönhetsrådet anser att det varken är en stadsbildmässig fördel eller en förändring i allmänhetens intresse att ersätta det låga gathuset och den öppna gården med ett slutet gaturum med butiker i bottenvåningen. Rådet anser inte heller att det är försvarbart att förändra den blåklassade anläggningens grundläggande struktur av dessa skäl.

Skönhetsrådet avstyrker bestämt förslag till detaljplan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Har inget att erinra mot planförslaget (delegationsbeslut). Nämnden framför att förslaget medför att Scheelegatans bredd minskar. Den minskade bredden och den nya huskroppen försämrar utvärdringsförhållandena på Fleminggatan och Scheelegatan något. SLB-analys har gjort beräkningar som visar att miljö kvalitetsnormerna för såväl kvävedioxid som partiklar ändå kommer att klaras.

Byggnaden föreslås utformas med glasfasader med utanpåliggande ”fenor” i Tombak, som är en legering mellan koppar och zink. Eftersom detta inte är

förenligt med stadens vattenstrategi kommer frågan om skyddsåtgärder genom rening att utredas i samråd med miljöförvaltningen.

Frågan om energieffektivitet belyses inte i förslaget. Nämnden är tveksam till om byggnader med så stor andel glas i fasaden och med den kylande verkan ”fenorna” kan få för fasaden, utgör resurseffektivt byggande. Med tanke på de negativa konsekvenserna det föreslagna fasadmaterialet i koppar och zink kan få på recipienten och med tanke på den stora glasfasadens befarade negativa inverkan på möjligheten att bygga resurseffektivt, anser nämnden att möjligheten att välja annat fasadmaterial bör studeras.

Trafikkontoret

Har följande synpunkter på planförslaget: Kontoret framhåller planerna för en dragning av den så kallade Spårväg City längs Fleminggatan. Ifall spårvagnen ska färdas på Fleminggatan kommer kantstenslinjen justeras något längs med den nya fastigheten. Projekteringen av den föreslagna lösningen måste anpassas till Spårvägs City projektering. I samband med Spårväg City kommer busshållplatsen på Fleminggatan att försvinna och ersättas med parkering, vilket förbättrar möjligheter till angöring vid den nya entrén, men projektet är fortfarande under utredning och den framtida situationen är oklar.

Enligt planförslaget kommer den nya fastigheten att rymma butikslokaler i botten-våningen. Det leder till att angöring med max 10 m avstånd måste anordnas på Scheelegatan. Minskning av gatans bred från 27 m till 24 m gör att det blir svårt att tillgodose angöringsmöjligheter utan den kraftiga minskningen av gångbanas bredd vid angöringsfickan. Vid projekteringsarbetet måste hänsyn tas till att minimikravet på gångbanans bredd är 2,5 m.

Hur kommer förslaget att påverka möjligheten att angöra Trygg-Hansahuset? I planförslaget tas bara upp möjligheten till angöring till det föreslagna huset. Det är viktigt att den framtida projekteringen av gångytor, körfält samt trafik- och cykellösningar inte påverkar funktion och framkomlighet negativt för gående och trafikanter. En noggrann redovisning måste ske av hur de ytor, som ligger utanför planen, ska anslutas till de nya ytorna.

Byggnation av ett nytt kontorshus bidrar till 900 nya arbetsplatser. Stadens parkeringstal för kontor motsvarar 4-6 platser per 1000 kvm. Cykelparkering för anställda ska också tillgodose inom fastigheten. Trafikkontorets rekommendation är 0,1 cykelparkeringsplats/anställd eller 25 kvm.

Fleminggatan är kantad av trädplanteringar från Inedalsgatan och österut. På södra sidan om Fleminggatan är trädraden obruten och på norra sidan om gatan återfinns träd på de platser där gaturummet är mer vidgat. I gränsen av kvarteret Brädstapeln återfinns fem träd. Dessa träd tillhör de som har lyckats etablera sig och växa till bäst utmed Fleminggatan. Det vore synd om de inte kunde sparas. Fasadlinjen mot Fleminggatan önskas därför behållas i samma läge som idag.

Inne på kvarteret Brädstapeln återfinns idag ett antal stora pilar. Dessa träd har en stor betydelse för upplevelsen av gaturummet utmed denna del av Scheelegatan. De bildar ett fint grönt tak över befintlig trottoar. Om befintliga träd måste ersättas

med nya skulle det vara önskvärt om ny stora pilar planterades och inte nya mindre träd som det beskrivs i samrådshandlingarna

Manuell hantering av tunga avfallsfraktioner ska undvikas. Maskinell teknik för insamling och hämtning är lämpligt.

Stadsbyggnads- och exploateringsnämndernas handikappråd

Framför att möjligheterna att parkera inom stadens riktlinjer om 10 meter från entrén redan idag är en omöjlighet. Situationen riskerar att ytterligare förvärras om planen genomförs. Endast under förutsättning att man finner en lösning som tillgodoser parkering som fyller stadens riktlinjer kan rådet tillstyrka planförslaget.

Övriga remissinstanser

Storstockholms brandförsvär

Har ingen erinran mot planförslaget under förutsättning att 1) byggnaden utförs i enlighet med gällande brandskyddsföreskrifter och allmänna råd, 2) framkomligheten för brandförsvarets fordon beaktas samt 3) områdets brandvattenförsörjning utförs i enlighet med riktlinjerna i Svenskt Vatten P83.

AB Storstockholms Lokaltrafik, SL,

Påtar planerna för en dragning av den så kallade Spårväg City längs Fleminggatan. Planeringen av spårvägen innebär att spåren delvis framförs i egna körfält och delvis i blandkörfält. Av remisen framgår inte om hänsyn tagits till spårvägens mer exakta dragning och behov av framkomlighet. Exempelvis bör hänsyn tas till bilkörfält, svängande trafik, angöringsplatser etc. Det är angeläget att åtgärder inte negativt påverkar framkomligheten för spårvagnen. SL förutsätter att planen inte omöjliggör för en framtida Spårväg City. Det är vidare viktigt att befintlig busshållplats i planområdets södra del påverkas av planen. Det kan exempelvis vara påverkan av fri bredd på gångbana, placering av entréer m.m. Om hållplatsen påverkas måste samråd med SL ske.

Telia Sonera Skanova Access AB

Har inget att erinra.

Stockholm Vatten AB

Framför att eventuella nya VA-installationer ansluts till befintlig installation inom området.

Fortum Distribution AB

Har ingen erinran vad gäller distributionsanläggningar för el.

Sakägare enligt fastighetsförteckning

Gamla Livförsäkrings AB SEB Trygg Liv (ägare till fastigheten Brädstapeln 13)

Anför i huvudsak följande: Planförslaget innebär inte bara att parken blir kraftigt begränsad utan även att ett officiälservitut avseende gårdsservitut upphävs. Bolaget

såsom ägare till den härskande fastigheten motsätter sig starkt detta. Vid ett eventuellt upphävande av servitutet bör fastigheten Brädstapeln 13:s intressen vägas mot det allmännas intresse. Det ska inte vägas mot annans enskilda intresse, i detta fall Trygg-Hansas som dessutom är ägare till den tjänande fastigheten Brädstapeln 15. Det allmännas intresse bör anses vara att värna om att anläggningen hålls i ursprungligt skick i enlighet med stadsmuseets klassificeringsbeslut.

De solstudier som redovisats förklarar inte hur den föreslagna byggnaden skuggbelägger bolagets fastighet. Studierna visar inte tillräckligt tydligt hur högt skuggorna går. Bolaget önskar att ytterligare solstudier tas fram som mer objektivt visar de negativa effekterna för Brädstapeln 13. Genom att studera skuggningen från sydöstlig vinkel kommer effekterna att tydligare belysas. Det är inte bara den föreslagna byggnadens närhet som är problematisk, utan även dess höjd och utbredning i jämförelse med dagens förhållanden.

Den föreslagna kontorsytan kommer att vara belägen på ca 12,5 meters avstånd från Brädstapeln 13, vilket kan jämföras med dagens 18 meter. Brädstapeln 13 har ett skärmtak på sin kontorsbyggnad vilket minskar det faktiska avståndet mellan byggnaderna. Det bör därför utredas om denna smala passage inte försvårar utrymning via fönster med hjälp av utryckningsfordon med brandstege. Den trånga passagen kommer även i övrigt att ha en negativ inverkan på bolagets fastighet.

Planförslagets effekter på befintliga gemensamhetsanläggningar måste utredas.

Trygg-Hansahuset är blåklassificerat av stadsmuseet, vilket är den högsta klassningen. Enligt museets klassificeringsbeslut från april 2009 utgör anläggningens tre byggnader samt den sammanbindande, alla bevarade i ursprungligt skick, ett stort kulturhistoriskt värde. Den antikvarie som anlitats i ärendet anser att föreslagen rivning innebär en inte oväsentlig påverkan på de utpekade kulturhistoriska värdena. Bolagets uppfattning är att det saknas tillräckliga enskilda intressen som överväger det motstående allmänna intresset att behålla kontorskomplexet och den öppna sammanbindande parken, då anläggningen i sin helhet unikt speglar dåtidens arkitektur och samhällshistoriska värden.

Av planförslaget framgår att parkeringsgaraget omfattar 263 parkeringsplatser och att inga nya parkeringsplatser kommer att tillkomma. Enligt uppgift har Trygg-Hansa 225 parkeringsplatser, medan resten tillhör bolaget. Förslaget sägs medföra att sex parkeringsplatser försvinner. Bolaget önskar ett tydliggörande av parkeringssituationen. Bolaget ställer sig vidare frågande till hur en redan full beläggning av befintliga parkeringsplatser ska kunna tillgodose det tillkommande behovet från den föreslagna kontorsbyggnaden.

För det fall den föreslagna byggnationen genomförs, trots det som anförts ovan, förbehåller sig bolaget rätten att återkomma till Stockholms stad med krav på ersättning för skada.

Bostadsrättsföreningen Klamparen 9, Scheelegatan 40

Invänder starkt mot planförslaget. Den föreslagna rivningen av paviljongen och den omfattande nybyggnaden kommer på många sätt att förta vyer, stadsrum, trädgårdsanläggning, utsikt m.m. Föreslaget innebär att en hög och massiv huskropp ersätter en park med träd, växter och konst som finns för alla som vistas i denna miljö. Anläggningens arkitektoniska och kulturhistoriska värde skulle också komma att förstöras i hög grad. Stadens byggnadsmyndigheter ska vaka över att fastighetsägare inte överexploaterar sina tomter.

Föreningen invänder vidare mot att det saknas samordning mellan projekten Brädstapeln och Klamparen 10. Ingen hänsyn verkar tas till den sammantagna påverkan av miljön. Förtätningen vid korsningen Scheelegatan och Fleminggatan medför mindre himmel och luft. Den äldre bebyggelsen kommer inte längre att bli synlig från Barnhusbron. Det blir precis som mot norr: Vasastaden försvann och ersattes med ett stort svart hotell och ett stort kontorshus med en K-märkt barnstuga inklämd emellan. 800 nya arbetsplatser i kvarteret Brädstapeln och ett hundratal nya i kvarteret Klamparen ger ökad trafik, parkeringsproblem och luftföroreningar. Det blir även en stor negativ påverkan på det daghem som finns i föreningens fastighet.

Bostadsrättsföreningen Åkermannen 34, Fleminggatan 21

Motsätter sig planförslaget. Föreningen anser att det föreslagna projektet förstör ett kulturellt objekt av stort värde. Risken för försämrad luft och trafikmiljö är uppenbar. Fastigheten förlorar i värde då det lilla torget/parken försvinner.

Bostadsrättsföreningen Åkermannen 35, Scheelegatan 17

Framför att det råder en intressekonflikt mellan föreningen och de nu föreslagna planerna. Platsen är belägen i korsningen mellan två större trafikleder där luften redan är dålig. Att täppa till den sista av de fyra hörnen som åtminstone ger lite avluftning verkar inte genomtänkt. Därtill minskar ljusinsläppet mot näraliggande gaturum och fastigheter p.g.a. den föreslagna byggnadens höjd och placering längre ut i gatuliven. Parken skärs av – det blir bara ett mörkt hål kvar. Träd huggs ner mot såväl Scheelegatan som Fleminggatan, två av huvudlederna för biltrafik på Kungsholmen där fler träd istället behövs. Vidare föresvåras kollektivtrafiken av den framskjutna placeringen mot gatorna. Problemet är väl känt utanför Västermalmsgallerian där situationen är närmast kaotiskt med väntande och avstigande passagerare samt passerande. Att sedan placera in en tilltänkt spårvagnslinje med hållplats verkar svårt. Till detta kommer att ytterligare 900 personer ska till och från jobbet. Parkeringsbrist råder i området, där boende och arbetande konkurrerar om parkeringsplatser.

Föreningen framför vidare att vakansgraden på kontor är omfattande, vilket gäller även de näraliggande fastigheterna. Dagens vakansgrad är kanske ointressant, men byggherren anför utrymmesbrist som ett av skälen för förslaget.

Föreningen framhåller att Trygg-Hansahuset är Sveriges kanske främsta exempel på 1970-talets arkitektur. Resterna av den kvarvarande kontorsanläggningen, "Mutterhuset" och "Skeppet" kommer i stort sett att bli osynliga från Kungsholmssidan om förslaget genomförs.

Greta Ivestam, Kent Erik Thorselius, Anders Ivarsson och Mia Bruer, Scheelegatan 17; Anna Andersson, Markus Kataja och Tomas Tobé, Fleminggatan 21; Peter Åström Fleminggatan 21 A samt Lars Carell och Käthe Carell (utan uppgiven adress)

Har inlämnat skrivelser med i huvudsak samma innehåll som yttrandet från Bostadsrättsföreningen Åkermannen 35 (se ovan).

Claes Silfverstolpe, Scheelegatan 17

Ansluter sig i huvudsak till Bostadsrättsföreningen Åkermannen 35 yttrande och föreslår därutöver att den låga "paviljongsbyggnaden" rivs, att parken utökas och att fler träd planteras gatorna.

Göran Stensson, Fleminggatan 21

Framhåller att den anlitade antikvarien uttalat att en rivning av "grindstugan" utgör en stor påverkan och förändring av anläggningens kulturvärden. Med hänsyn till detta ska den inte rivas. Intresset att bevara de öppna ytorna på gatuplanet, där tusentals människor vistas, väger tyngre än bevarandet av en bad- och gymnastiksal i anläggningens källare.

Det föreslagna huset är vidare för stort, det tar utrymme från park, trottoar och gata. Det "svämmar över" åt alla håll. Nya fasader kan vara intressanta, men den föreslagna utformningen skulle helt "slå ihjäl" den kulturmärkta huvudbyggnaden. Om man måste bygga ett nytt hus på platsen borde det anpassas till den befintliga, kulturmärkta hus som det hör ihop med.

Parken vid Trygg-Hansa är den enda gröna gård som kan ses direkt längs Fleminggatan. Om planförslaget genomförs försvinner insynen från gatan helt. Övriga gröna gårdar invid Fleminggatan är knappt synliga. De avgränsas från gatan med portaler, murar, grindar etc. Från Scheelegatan blir öppningen också mindre. Om muren längs Scheelegatan rivs för att skapa bättre insyn, kommer gården inte längre att upplevas som en avskild oas som är avskild från trafiken och bullret. Låt parken vid Trygg-Hansa vara orörd!

Huslinjen på Fleminggatans norra sida är ojämn. Att huskropparna vid S:t Eriksområdet dragits in beror på att man ville bevara en trädrad i linje med "grindstugan". Låt träden vid Trygg-Hansa stå kvar! Det är ingen fördel att smalna av Scheelegatan. Det är bättre att göra mer plats för träd som kan ta upp avgaser m.m.

Om det nya huset byggs kommer luftkvaliteten att försämrast. Fleminggatan har redan idag dålig luft, varför den luftström ut över Barnhusbron som nu finns behövs speciellt.

Karl-Johan Fredén, Fleminggatan 21

Har en lägenhet med stora fönster och balkong som vetter mot kvarteret Brädstapeln. Eftersom den befintliga paviljongsbyggnaden är låg finns en fri utsikt från lägenheten ända mot Vasastaden. Om planförslaget genomförs skulle

utsikten försvinna och värdet på lägenheten minska markant. Planförslaget medför således att grannar drabbas ekonomiskt varför det inte bör genomföras.

Martin Blomstrand, Fleminggatan 21

Anser att nuvarande korsning mellan Fleminggatan och Scheelegatan ska behålla sin luftighet. Förslaget leder till att trafiken tätnar, försämrad luftmiljö och ökade parkeringsproblem. Dagens gröna miljö är viktig för såväl boende som förbipasserande.

Berndt Kockum, Flemminggatan 15, företräder med fullmakt boende lägenheter på Fleminggatan 15. Fullmakterna gäller: Malin Jackendi, Mikael Lindgren, Inga-Lisa Carlsson, Anne Lagerdahl-Willis, Anna-Lisa Kente, Britt-Inger Lindblom, Sanna Möller och Ivo Englund.

I skrivelsen från Berndt Kockum framhålls i huvudsak följande: Olägenheten av ökad insyn från kontor i befintliga bostäder är avsevärd. Att bygga ett nytt flervåningshus kommer påtagligt att försämma dagsljusinflödet till bostadslägenheterna mittemot. Den utförda solstudien är ett prov utan värde eftersom bostadshuset på Fleminggatan 15 vetter mot norr och således nästan aldrig har solljus genom fönster mot Fleminggatan. Flera lägenheter har bara norrfönster, och är helt beroende av dagsljuset från norr från en så stor obruten himlaspegel som möjligt. Förslaget skulle avskärma detta ljusinflöde i oacceptabel utsträckning.

Förslaget innebär att Trygg-Hansahusets paviljong rivs och att den vackra parken till stora delar försvinner. Med hänvisning till det väl underbyggda antikvariska underlaget i ärendet och till stadsmuseets klassificeringsbeslut från 2009 bedöms rivningen vara fullständigt oacceptabel.

I en hyresmarknad med stort överskott på lediga kontorsytor i Stockholm finns det inte av allmänna skäl anledning att tillåta nybyggnad av kontor på bekostnad av ovan nämnda värden. Genom utdrag ur tidskrifterna *Fastighetsägarna* och *Dagens Nyheter* påvisas den höga vakansgraden på Stockholms kontorsmarknad.

I första hand motsätts planändringen. I andra hand bör planärendet samordnas med planärendet Klamparen 10 samt med det kommande ärendet rörande Tekniska nämndhuset. Samordningen med planärendet Klamparen 10 är extra angelägen, eftersom denna tillbyggnad också minskar dagsljusinflödet.

Charlotta Wilgodt och Johan Ågren, Scheelegatan 17

Anser att planförslaget inte ska genomföras av följande skäl: Som boende i området med tre barn finns en oro över de höga partikelhalterna. Planförslaget kan inte annat än försämma de redan höga halterna. I området finns få grönområden och därför uppskattas Trygg-Hansaparken. Planförslaget medför att de fria ytorna kraftigt minskar. En stad som Stockholm ska ha blandad bebyggelse från olika tidsepoker. Att riva delar av en fantastiskt fint blåklassad anläggning från 1970-talet för att bygga ett kontorshus är obegripligt. Förslaget innebär att träd tas bort på Fleminggatan. Det behövs fler träd på Kungsholmen och inte färre.

Kristina Ericsson, Fleminggatan 21

Konstaterar att Trygg-Hansahuset med tillhörande parkanläggning är K-märkta och därför bör skyddas. Anläggningen är ovärderlig som ljusinsläpp och grön lunga i en hårt trafikerad gatukorsning. Parken är en uppskattad oas för de som bor och arbetar på platsen. Det arv som Anders Tengbom och Holger Blom har efterlämnat får inte förstöras. Vi måste respektera sakkunniga på stadsmuseet. Det föreslagna huset är stort och fult. För övrigt finns många lediga kontorslokaler i området.

Carin Santesson och Sven Jönsson, Scheelegatan 38B

Kritiserar att detta planärende, liksom planärendet för grannfastigheten Klamparen 10, bedrivs utan programsamråd. Ärendena handläggs samtidigt och är principiellt viktiga bl.a. med avseende på exploateringsgrad, byggnadshöjd, stadsbild och kulturvärden. Förslagen får betydande inverkan vid ev. fortsatt förtätning i närområdet. Vad kommer t.ex. att hända med Tekniska nämndhuset och S:t Eriks sjukhus? Planförslaget stämmer inte överens med gällande översiktsplan och tillhörande byggnadsordning. Den nya översiktsplanen är under besvärspövning och bör inte tillämpas. Det saknas skäl att slopa programsamråd.

Förslaget innebär att träd längs Fleminggatan tas bort för att möjliggöra en frihängande utkragning av det nya kontorshuset. Träden utgör ett viktigt inslag i gatubilden. Stadens ambition har hittills sagts vara att fler träd ska finnas i gatumiljön. Förslaget är ett helt onödigt avsteg från denna princip. Förslaget innebär vidare att samtliga träd och buskar på tomten försvinner. Även om parken inte är allmän, är den mycket betydelsefull för kvarterets karaktär och har i praktiken varit tillgänglig för allmänheten. Om förslaget genomförs finns endast plats för några mindre träd och en mycket liten grönyta sedan konstverk och cykelparkering m.m. getts erforderlig plats. Varje chans att behålla trädvegetation inom cityområdet bör tas till vara.

Trygg-Hansahuset är blåklassat, d.v.s. har högsta kulturhistoriska värde. I den antikvariska förundersökningen anges fyra karaktärsdrag som är viktiga att värna, bl.a. parkanläggningen som helhet (...) och den låga paviljonsbyggnaden som är en viktig del av helhetsmiljön och som bidrar till att forma gårdsrummet. Tillsammans med parken kontrasterar byggnaden mot övriga delar av anläggningen (...). I den antikvariska konsekvensbeskrivningen påstås däremot att Trygg-Hansahusets väsentliga och största värden finns i huvudbyggnaden med tillhörande parkanläggning och konstnärlig utsmyckning. Vidare bedöms att den föreslagna byggnaden anpassats på ett lämpligt sätt på tomten betraktad som ett nytillskott (...). Detta kan endast tolkas som att konsultbyrån gått uppdragsgivaren tillhanda. Visserligen gäller inte något formellt rivningsförbud, men dock finns i 3 kap. 12 § plan- och bygglagen ett förvanskningförbud. Vilken förvanskningssåtgärd skulle vara värre än föreslagen rivning? Det nya huset kommer att blir totalt dominerande i kvarteret, blockera det visuella sambandet mellan husen runt parken och trycka ihop friytorna på ett obalanserat sätt. Stadsmuseets uppfattning bör väga tyngre än den anlitate konsultbyråns, vars bedömning inte är objektiv utan starkt styrd av beställaren. Förslaget innebär en sådan förvanskning av de arkitektoniska och miljömässiga att det bör vägras.

Påverkas interiörkvaliteterna i källaren av att befintliga ljuslanterniner i parken tas bort? Planteringenarna på nybyggnadens tak kan knappast skötas och användas utan åtkomstmöjlighet via trapphus- eller hissuppbyggnad. Uppbyggnader för ventilation och skyddsräcken kan knappast heller undvikas. Dessa frågor bör klaras ut redan under planläggningen.

Nybyggnaden kommer att påverka gatubilden på ett negativt sätt då den är allför stor samt har stora frihängande utkragningar vilket är helt främmande för stadsmiljö på Kungsholmen. Byggrätt som gör intrång i gaturummet bör av princip inte accepteras, med tanke på den utveckling detta kan leda till. Att ansluta byggnadens utkragande delar till befintligt gatuliv utmed Fleminggatan och Scheelegatan är inte motiverat eftersom de nuvarande fasadlivens läge mot gatorna varierar, vilket inte upplevs som onaturligt.

Nybyggnaden föreslås få fasader med diagonal mönsterverkan. Detta mönster kommer i gatuperspektivet innebära att fasaden verkar skev och främmande för bebyggelsekaraktären i närområdet.

Sammanfattningsvis bör Trygg-Hansahuset bevaras i sitt nuvarande skick. Ägarnas lokalbehov bör kunna lösas inom befintlig bebyggelse eller på annat sätt. Trygg-Hansa borde inse det stora PR-värde som fastigheten har och avhålla sig från att förstöra den.

Paul Milestad och Vera Svanlund Matsson, Pipersgatan 45 A

Ställer sig bakom samrådsyttrandet som lämnats in av Carin Santesson och Sven Jönsson.

Börje Thalén, Scheelegatan 38 A

Ställer sig bakom samrådsyttrandet som lämnats in av Carin Santesson och Sven Jönsson.

Ariel von Rietberg, Scheelegatan 17

Tycker att förslaget är en katastrof för de närboende. Fleminggatan är redan vältrafikerad och det blir värre om den smalnas av. Den föreslagna byggnaden är fruktansvärt ful och saknar helt karaktär, särskilt i ett område med fina gamla hus. Byggnaden kommer att ta bort allt norrljus i lägenheten, det kommer knappt gå att se himlen. Detta leder till en kraftig värdeminskning på lägenheten.

Hans von Rietberg, Scheelegatan 17

Motsätter sig planförslaget. Staden, länet och landet har ytterst få representativa byggnader från den aktuella tiden. Trygg-Hansahuset är väl genomarbetat, påkostat och uppmärksammades redan vid uppförandet som något utöver det vanliga. Anläggningen kan bli föremål för byggnadsminnesmärkning. Beslut om förändring måste givetvis avvakta utgången av en sådan bedömning.

Kungsholmen har ett fåtal mindre parker och byggnader med gröna tak. I några få fall förekommer skyddsklassning. Förslaget innebär att ett skyddsklassat objekt rivs för att ge plats åt ännu en anonym låda utan karaktär. Parken rivs och den kvarvarande grönytan hamnar helt i skugga. En byggnad med gröntak som syns

ersätts med en koloss med ett gröntak som ingen ser. Befintliga träd tas bort. Är detta Europas miljöhuvudstad eller ett bakåtsträvande forum?

Förnyelsen av innerstaden följer ett synnerligen tråkigt mönster. Fungerande byggnader rivs för att ersättas av andra större och om möjligt ännu fulare byggnader som skämmer intrycket av Stockholm, t.ex. Waterfront och det s.k. Miljöhuset vid Kungsbron. Det kan inte vara ekonomiskt försvarbart att ersätta fullt brukbara byggnader med andra. Det liknar slit och släng från 1960-talet.

Samrådet kännetecknas av sedvanlig vilseledning. Byggnaden som ska rivas nedgraderas till paviljong. En tydlig redogörelse av förändringarna saknas. Man säger att karaktären mot Karlbergskanalen behålls. Mot detta står att fastigheten vänder baksidan mot kanalen i norr och att den vackra vyn mot Kungsholmen från Barnhusbron helt kommer att skymmas. Argumentet att återställa den s.k. stenstaden är föga innovativt. Med det ska gaturummet förtätas till vad som gällde vid förrförra sekelskiftet. Med samma argument skulle det stå fritt att riva Klarakvarteren.

Trygg-Hansahusets framsida är öppen mot sydost och ska ses med Grindstugan i förgrunden. Förslaget medför att vyn försvinner och att gatukorsningen blir för trång. Innerstaden behöver fler boende som håller staden levande efter kl. 18, men färre kontorsfastigheter utan karaktär. Stadsbyggnadsnämnden bör på plats tydligt markera den föreslagna byggnadens utredning. Annars finns risk för att många Stockholmare får en stor överraskning.

Pia och Anders Lindgren, Fleminggatan 23

Framför att Kungsholmen genomgått omfattande förändringar och står även fortsatt inför förändringar. Tillskotten av nya bostäder på tidigare grustag och industriområden är mycket positiva. De omfattande förändringarna av Kungsholmen har dock inte inneburit att blåmärkta byggnader eller på annat sätt viktiga platser rivits eller förstörts. Det nu aktuella förslaget innebär att en kulturhistoriskt intressant byggnad och park ska rivas för att ersättas med ytterligare en glasbyggnad. Skälen härför är höljda i dunkel, särskilt som det omöjliga kan finnas behov av nya kontor i området. Att riva en blåmärkt byggnad och plats innebär en sämre miljö för boende och besökare. Fleminggatan är hårt trafikerad och mer behöver göras för att få bättre luft och mindre buller. Förslaget går i motsatt riktning och innebär dessutom en förfulning och förflackning av området.

Det är angeläget att stadens kulturhistoriska byggnader och platser inte förstörs, att Stockholms särart bevaras. Det är det genuina Stockholm som attraherar våra besökare och inte en stadsbild som alltmer liknar de europeiska kvarteren i Bryssel. Vi kan ha olika uppfattning om utseendet och värdet av Trygg-Hansahuset. Vi kan även ha olika uppfattning om utseendet och värdet av vårt stadshus och slott. Människors uppfattningar förändras över tiden, men en rivning är oåterkallelig. Om beslut om rivning fattas för att ge plats åt ett glaskomplex med kontor, saknar blåmärkning i realiteten helt betydelse när det gäller att skydda kulturhistoriska platser. Förslaget bör avslås.

Olle Badman, Fleminggatan 21

Påtar att korsningen är mycket trafikerad med luftföroreningar, buller och en känsla av människoovänlig miljö. Detta vägs delvis upp av den låga paviljongen. Huset är en upplåtning av stadsmiljön också beroende på den breda trottoaren som fortätter västerut längs Fleminggatan. Dessutom kommer Trygg-Hansahusets fantastiskt vackra park att kraftigt beskäras. Parken är en oas, en positiv miljö och en mycket ovanlig arkitektonisk lösning. Hela kvarteret är ett mycket vackert hus, med garanti ett av de mest typiska i sitt slag i Stockholm.

Man kan fråga sig varför politiker kan ta parti för fastighetsbolags vinstintressen för vanliga människors behov och åsikter. Trygg-Hansa har inget behov av ökade kontorsytor för egen verksamhet, utan planerna beror enbart på att man vill maximera vinsten. Ägarna har alltid vetat vad som gäller för denna fastighet och måste rätta sig efter detta.

Elisabet Carlsson, Scheelegatan 40 B

Anser att parken vid Trygg-Hansahuset är tillflyktsort för sol och grönska mitt i stenstaden. Det skulle vara en stor förlust om parken minimerades. Bara ett par av träden blir kvar och solen försvinner nästan helt. Det skulle göra parken helt ointressant. Inte minst för skulle det innebära en förlust för Trygg-Hansas personal, som tillbringar sin raster i parken under vår, sommar och höst. Parken borde istället förbättras med t.ex. uteservering. Det faktum att Holger Blom planerade parken så väl är en extra anledning att bevara parken i sin helhet. Även parkanläggningar betraktas ju numera som historiska minnesmärken.

Det är imponerande hur väl formgiven varje byggnad i kvarteret är, vilka gedigna material som har använts och hur samma typ av material använts på olika sätt. Också höjden på byggnaderna har anpassats för att ge en balans i uttrycket. Det tycks uppenbart att "grindstugan" hållits låg för att balansera de övriga byggnadskropparna och för att släppa in solen till parken. Byggnaden skapar också en vacker vy över Kungsholmens stenstadsfasader från Barnhusbron. Detta ger en mycket intressant kontrast till "mutterbyggnadernas" strängt geometriska former.

Enligt en artikel i Svenska Dagbladet anser stadsbyggnadskontoret att den föreslagna glaslådan "läker" staden. Inget kan vara mer fel. Parken är ett avbrott och ett andningshål i de annars så kompakta stenstadskvarteren. Denna typ av park är ovanlig i Stockholm och bör bevaras.

Trygg-Hansahuset förefaller som ett både typiskt och unikt exempel på 70-talsarkitektur. Det måste vara ett av de bästa exemplen i landet och därför självklart att bevara. Staden blir helt historielös om alla kvarter från denna period utplånas därför att den tidens planeringsideal idag betraktas som sår i stadsbilden.

När man bevarar intressanta företeelser i vårt land har man ofta skyddat enskilda objekt. Så gör man inte längre. Nu sparas hela områden för att sätta objekten i sin miljö. Detta borde också vara det enda acceptabla i stadsmiljö. Mutterbyggnaderna blir helt ointressanta om de bevaras som enskilda objekt och inte behålls i sitt sammanhang. Det omgivande kvarteret var en förutsättning för de enskilda husen. De monumentala mutterbyggnaderna kräver rymd omkring sig för att

komma till sin rätt. Kvarteret Brädstapeln bör bevaras i ursprungligt skick. Om planen genomförs förlorar staden en viktigt del av sitt historiska arv.

Gustav Stensson, Fleminggatan 21

Säger nej till planförslaget, men ser inte hur alla negativa synpunkter kan vara tillräckliga för att stoppa det. Utsikten genom fönstren kommer att försämrats radikalt. Varför får ett företag stå högre än privatpersoner och ignorera klagomål, då ett bygge för vanliga dödliga kan stoppas bara grannen säger nej.

Katarina Söderholm, Fleminggatan 21

Anser att den k-märkta Trygg-Hansa-enheten blir helt förstörd med en stor "koloss" som vältrar sig över den. Vyn från lägenheten över himmel, ljus och en unik skapelse försvinner, träden tas bort och avgaserna ökar. 800 nya arbetsplatser gör att biltrafiken ökar. Hur ska kollektivtrafiken orka? Värde på lägenheten sjunker dessutom.

Sören Löfgren och Marie Zimmerman, Scheelegatan 40A

Ställer sig bakom samrådsyttrandet (men anger inte vilket yttrande [stadsbyggnadskontorets kommentar]). Trygg-Hansa bör kunna lösa sina lokalbehov inom befintlig byggnad.

Gunnel och John Leach, Scheelegatan 40A

Ställer sig bakom samrådsyttrandet (men anger inte vilket yttrande [stadsbyggnadskontorets kommentar]). De är speciellt bekymrade över att förslaget kan medföra sämre luft- och solförhållanden.

Övriga, ej sakägare

Hyresgästföreningen Kungsholmen

Anser att Trygg-Hansahuset är en av de mest lyckade, välutformade, välplacerade, väldimensionerade och kvalitativa representanterna för 1970-talets arkitektur. Så bra att hela fastighetens exteriör bör kulturminnesmärkas som ett synnerligen bevarandevärt objekt av sin tid, men också det utrum den representerar. Föreningen avser att tillskriva länsstyrelsen om byggnadsminnesmärkning av bl.a. Trygg-Hansahuset. Det 70-talsmässiga torguttrycket är av hög kvalitet och argumenten om 1800-talets gatustruktur är inte adekvat med tanke på kvaliteten i den nuvarande formens starka uttryck.

Föreningen menar att Trygg-Hansas lokalbehov visserligen är beaktansvärda, men att de står väldigt lågt i kurs jämfört med kvaliteterna i den nuvarande utformningen. Bolaget har alla möjligheter att hitta en annan lokalisering av sin verksamhet. Det torde t.o.m. vara bättre för verksamheten att bolagets nya lokaler skapas medan man inte arbetar i den tilltänka fastigheten.

Den planerade – men inte utförda – trafikleden som Barnhusbron utgör en del av, medför att berörd del av Scheelegatan har en alltför trafikledsmässig karaktär. Detta skulle kunna åtgärdas genom att omforma gatan och öka torgytan i kvarteret Brädstapeln något. Torgutrymmet skulle kunna vitaliseras genom att gatuplanet används för restauranger och tvärsälld parkering på gatan.

Föreningen poängterar att infrastrukturen i stadsdelen redan är fylld till bristningsgränsen. Om fler kontor byggs uppkommer akuta kommunikationsproblem. Varken den nya regionplanen eller översiktsplanen har några lösningar på detta problem.

Föreningen anser inte att byggnaden på grannfastigheten Klamparen 10 är skyddsvärd och att önskemål om lokalmiljö och ytterligare arbetsplatser kan tillgodoses där. Föreningens uppfattning är att planläggningsarbetet för kvarteren Brädstapeln och Klamparen bör handläggas gemensamt eftersom de utgör en gemensam torgmiljö, som kan utvecklas i Klamparen.

Föreningen yrkar sammanfattningsvis på avslag på planförslaget. Föreningen kan dock tänka sig ett nytt bostadshus norr om fastigheten, i slutningen ner mot vattnet.

Dennis Rasmussen, Fleminggatan 18

Menar att det låga bankhuset gör parken synlig för de boende på andra sidan Fleminggatan och öppnar upp korsningen. Om ett högre hus uppförs på platsen stängs hela parken in samtidigt som den blir mörk och instängd.

Kerstin Sköld, Karlsviksgatan 6

Anser att Trygg-Hansaområdet ska bevaras och att dess skulptur, damm och solbelysta grönska även i framtiden ska tillåtas sprida glädje åt stadsflanörerna. I New York och Paris anläggs s.k. pocket parks ("fickparker"). Dessa platser gör staden promenadvänlig. I Stockholm byggs dessa grönskande platser igen. Kan en stad som förstör sitt kulturarv och inte bygger nya arkitektoniska verk bli en stad i världsklass? Många av dagens exploateringsprojekt förminskar Stockholms varumärke. Det föreslagna projektet medför att stadsbilden kommer att tillhöra den torftiga och fula stadsbild som finns från PK-huset, över Sergels torg och Stockholms central mot Fleminggatan. Tidigare kunde man stå på Barnhusbron och se morgonsolen glittra över citys takåsar. Nu syns en kompakt mur av inåtvänd arkitektur som vänder baksidan mot Kungsholmen. Stadsbilden liknar Hamburgs city på 70-talet. Gör inga fler misstag som kvarteren runt Sergels torg. Tongivande planerade och politiker bör åka till Köpenhamn för att se hur spännande arkitektur och nya parker kan berika en stad. I Sankt Petersburg finns vidare en klassisk och väl bevarad europeisk stad.

Eva Norrman (adress inte uppgiven)

Anser att Trygg-Hansahuset har stora arkitektoniska värden och förtjänar att skyddas. Husen är vackra från Barnhusbron, men allra finast är de från korsningen Fleminggatan och Scheelegatan. Träden längs trottoaren och den låga paviljongen öppnar upp och bjuder in till parken. Att riva paviljongen och ta bort resten av delar av parken är att förstöra kvarterets öppenhet och göra det lika kompakt och själlöst som resten av Fleminggatan mot Kungsbron. Paviljongen vid Trygg-Hansahuset påminner om Cafe Moskau och Kino International i Berlin. Det är roligt att byggnadernas utseende refererar till det tegelbruk som tidigare fanns på platsen.

Stefan Salamon, Banérgatan 4 och Kjell Gunnarsson Kronovägen 10 i Stocksund
Har tillsammans inkommit med nedanstående skrivelse: (Stefan Salamon är tillsammans med framlidne Anders Tengbom ansvarig arkitekt för Trygg-Hansahuset. Kjell Gunnarsson är tidigare vice VD vid Trygg-Hansa och ansvarig byggherre för Trygg-Hansahuset.) Kvarteret Brädstapeln där Trygg-Hansahuset är beläget, gränsar mot Fleminggatan och Scheelegatan. Nu begär nuvarande ägare att få bygga ytterligare 13000 kvadratmeter kontorsyta – det ursprungliga huset innehåller 45000 kvadratmeter – som lägger Anders Tengboms och Stefan Salamons kulturmärkta skapelse i skugga både bokstavligt och bildligt. En hög och massiv huskropp mot Scheelegatan-Fleminggatan skulle ersätta den park med träd, växter och förnämlig konst som erbjudit alla närboende, turister, försäkringskunder och anställda en angenäm miljö. Anläggningens arkitektoniska och kulturhistoriska värde förstörs i hög grad.

När Trygg-Hansa i början 1970-talet började planera ett gemensamt huvudkontor som skulle ersätta de många ursprungsbolagens kontor i City mötte man på flera håll hårt motstånd mot ett stort kontorshus på Kungsholmen. Byalag och andra miljögrupper men också politiker – även borgerliga – sökte på olika sätt hindra tillkomsten av ett kontorshus på Kungsholmen. Man ansåg att Kungsholmen endast skulle bebyggas med bostäder. Att det nya kontorshuset skulle ersätta en gammal industribebyggelse minskade inte motståndet.

Företagsledningen i den nya ömsesidiga koncernen Trygg-Hansa hade starka ambitioner att visa en positiv attityd i relationen till omgivningen – även till miljörörelserna och de nya strömningarna i tiden. Trygg-Hansa som bildades 1970 hade skapats ur många små ömsediga bolag för att vara en balans mot det stora försäkringsbolaget Skandia på ena sidan och Folksam med sin starka anknytning till LO och Kooperationen och därmed det Socialdemokratiska partiet på den andra sidan.

Trygg-Hansas styrelse beslutade att bygga ett kontorshus som skulle uppfylla kraven på funktionalitet och som genom intensivt och engagerat samarbete med arkitekterna skulle bli en vacker skapelse i stadsbilden för lång tid framåt. Resultatet har blivit ett fungerande och arkitektoniskt väl balanserat huskomplex – med en solbelyst cour d'honneur som leder till huvudentrén och ger för besökare en självklar orientering. Den nu föreslagna rivningen av paviljongen och den i det sammanhanget brutala nybyggnaden kommer på många sätt att förta både vyer, stadsrum, trädgårdsanläggning, utsikt m.m.

Ansvar för stadsbilden ska givetvis åvila alla fastighetsägare men för dem som äger fastigheter av dominerande betydelse i stadsbilden – och det är oftast banker och försäkringsbolag – blir ansvaret större. Stadens byggnadsmyndigheter ska vaka över att giriga fastighetsägare inte överexploaterar sina tomter. Ny bebyggelse får naturligtvis aldrig förstöra viktiga arkitektoniska värden. I detta fall har stadsmuseet som högsta expertorgan "blåmärkt" Trygg-Hansahuset, d.v.s. satt samma bevarandestämpel som på Kungl. Slottet. Ansvarigt borgarråd har ansett att en sådan bedömning från stadsmuseets sida inte förtjänar att beaktas – den (kommersiella) utvecklingen av staden måste få ske utan hänsyn till

kulturminnesmärkning. Vilka unika byggnader anser politikerna ska få finnas kvar som viktiga skapelser av olika perioder av vår huvudstads historia?

Arbetet med den nya detaljplanen har pågått under en längre tid. Alternativen har varit många. Tveksamhet kring ingrepp i befintlig stadsbild och hänsyn till Trygg-Hansahusets kulturhistoriska värden har kommit till uttryck inte minst i pressen. Vår bestämda uppfattning är att det nu presenterade förslaget av de skäl vi här anfört är helt oacceptabelt.

Nina Widmark (adress inte uppgiven)

Är ledsen och besviken över den planerade förändringen av Trygg-Hansahuset. Det är ett av de bästa exemplen på sin tids arkitektur i Stockholm. Anläggningen är genomtänkt med park och nivåskillnader som kompletterar själva huvudbyggnaden. Fleminggatan behöver anläggningen i sin nuvarande form, både som andningshål och av allmänna estetiska anledningar. Utöver snöd vinning, är det svårt att tänka sig vilka motiv Trygg-Hansa kan ha för att misshandla bolagets egen historia, förstöra god arkitektur och avlägsna ett vackert stadsrum.

Stadsbyggnadskontoret har många kompetenta medarbetare och ett gott stöd i stadsmuseets kunnande. Förändringen av stadsbyggnadsborgarråd har gett förhoppning att den nya ledningen kommer att bli mer benägen att använda sig av kompetensen. Gör inte misstaget att offra Trygg-hansahuset och lägg ner ombyggnadsplanerna.

Marie von Rietberg (adress inte uppgiven)

Menar att det vore riktigt beklämmande om staden tillåter privata intressen – dessutom utländska p.g.a. komplicerad ägarstruktur – som enbart styrs av att maximera sina vinster, att gå före de egna invånarnas boendemiljö och utrymme. Planförslaget medför att bostadshusen på den södra sidan av Fleminggatan får väsentligt försämrad boendemiljö med minskat dagsljus i redan mörka bostäder. Den föreslagna byggnaden blir ca två tredjedelar högre än bostadshusen och sväller ut över gaturummet på ett oerhört negativt sätt. Om bredden på Scheelegatan kraftigt minskar försämrats genomströmningen av trafik på Barnhusbron.

Att ta bort samtliga lindar på berörda delar av gatorna och samtidigt kraftigt minska och skugga Holger Bloms park är förkastligt och strider mot politiska utfästelser att bevara och utöka innerstadens grönytor. Förslaget medför också försämrad luftkvalitet för de boende. Detta strider mot intentionen att förbättra stadsluften och mot Europakonventionen.

Trygg-Hansahuset är en synnerligen genomtänkt, elegant anläggning där allt samverkar såväl invändigt som utvändigt i färg och form samt gedigna och exklusiva material. Detta tillerkänns hög internationell uppskattning. Det vore skamligt om dagens Stockholmspolitiker och tjänstemän manifesterar sig själva med att tillåta en sådan försämring för kringboende, Kungsholmsbor, Stockholmare och för alla som tycker att god arkitektur bör bevaras. Förslaget bör avslås i sin helhet.

Claes-Göran Ullman (adress inte uppgiven)

Protesterar mot ombyggnationen och yrkar att planerna inte antas i sin nuvarande form.

Olof Zimmerman, Brunbärsvägen 4

Anser att samrådshandlingarna har en professionell prägel och kan förstås av en lekman. En skarp kontrast till detta genomarbetade dokument utgör Kristina Alvendals uttalande om stadsmuseets skyddsklassning, vilket refererats i dagspressen. Tvärtemot Alvendals uttalande bör skyddsklassningen tillmätas stort värde. I annat fall urholkas värdet av denna och det blir fritt fram att riva kulturhistoriskt intressanta byggnader.

Skyddsklassningen innebär att planförslaget måste omprövas och i vart fall paviljongsbyggnaden bevaras. Det finns relativt få vackra byggnader från 1970-talet i innerstaden. Paviljongen utgör ett undantag som samtidigt är tidstypiskt. Det ger en variation till bebyggelsen och en kontrast till det stora huset i kvarteret Klamparen. Parken har ritats av Holger Blom, vilket bör vara ett skäl för bevarande tillsammans med vikten av att parker bevaras så långt som möjligt. Parkens funktionella betydelse är dock något begränsad och möjligen skulle en byggnad kunna placeras här, om den kan harmoniera med bebyggelsen i övrigt samt ett bevarande av paviljongen.

Stockholm är en vacker stad som behöver utvecklas med omsorg och respekt för kulturella värden. Det måste finnas en motvikt mot kommersiell exploatering. Utvecklingen i Stockholm under senare tid manar till eftertanke, t.ex. när det gäller Vasagatan 11, Stadsbiblioteket, Östermalmstorg, Slussen och Skandias kontor på Sveavägen. Det vore olyckligt för Stockholm om denna utveckling försätter.

Mikael Cohen och Susanne Eriksson (adress inte uppgiven)

Menar att Fleminggatan har en besvärlig och intensiv trafiksituation och inte är i behov av någon "förtätning". Vid kvarteret Brädstapeln öppnar sig dock gatan med en generös, vacker och intressant skulpturpark där det finns luft och vila, med den låga paviljongen respektfullt insmugen i parköppningen. Vid utformningen av det nya grannkvarteret mot väster var man väl medveten om det gaturum som Trygg-Hansahuset skapat och drog därför in detta en bit från gatan. Här finns bl.a. ett populärt café på den inbjudande trappan.

Att som stadsbyggnadskontoret beskriva syftet med planförslaget som ett sätt att "läka" staden, är inte bara ett ganska billigt sätt att gräva fram några standard-formuleringar vid fel tillfälle, utan demonstrerar framför allt en total analfabetism när det gäller att "läsa" ett stadsrum, och en fullständig oförståelse för att kvarteret Brädstapeln och angränsande byggnader utgör en helhet.

Margit Klint (adress inte uppgiven)

Anser att det är oerhört viktigt att inte splittra det sammanhållna Trygg-Hansakomplexet. Att ge tillstånd till rivning vittnar om okunskap och en önskan att "ställa sig in" för att få någon annat i utbyte. Sådan "ko-handel" är helt oacceptabel. Är det ett försök att föra in internationell och modern arkitektur i

Stockholm? Det förslag som presenteras är totalt intetsägande. Om det finns en önskan att exploatera Kungsholmen, borde blickarna flyttas västerut på Fleminggatan, bortanför S:t Eriksgatan. Förhoppningsvis leder planförslaget till en aktiv debatt om hur viktiga våra omgivningar är. Vilka förändringar tål en miljö innan den tappar sin karaktär? Det handlar inte om bevarandeiver, utan om vad som kan / bör / tål att ändras.

Nina Hjerpe, Sturevägen 5, Järfälla

Menar att parken med de vackra träden är så värdefull att den ska bevaras. Detta betyder mycket för livsglädjen, trivseln och syret. Detta påverkar alla som promenerar och vistas på platsen, även om man inte bor i närheten. Också djuren påverkas. Skrivelsen är undertecknad av ytterligare sex personer.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande och föreslagen förändring

I samrådet framfördes en rad argument om varför förslaget inte är lämpligt att gå vidare med:

- Den befintliga bebyggelsens unika 70-tals arkitektur
- De befintliga byggnadernas komposition
- Förslagets påverkan på parken
- Förslagets påverkan på stadsbilden
- Förslagets arkitektoniska utformning
- Förslagets trafikallsträng

Flertalet remissinstanser var också negativa till förslaget. Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet har stadsbyggnadskontoret bedömt att det inte är meningsfullt att ta detta förslag vidare till utställning, däremot har kontoret gjort bedömningen att en förändring av platsen är möjlig. Ett nytt samrådsförslag kommer därför att arbetas fram.

För att få en större förankring av idéerna kring det nya samrådsförslaget arbetar kontoret nu på en bredare front med möten tillsammans med flera remissinstanser. En workshop är också inplanerad till i slutet av september för att diskutera utgångspunkterna för det vidare planarbetet. Till denna är även representanter för fastighetsägare och kringboende liksom stadsdelen inbjudna att medverka.

Det nya förslaget har att ta hänsyn både till de utredningar som gjorts av platsen och de synpunkter som kommit fram i samrådet. Det innebär bland annat att anläggningen måste beaktas som en enhet. Det innebär också att den nya byggnaden inte kan ta för stora delar av parken i anspråk. Den arkitektoniska utformningen är också en oerhört viktig parameter i och med kvarterets centrala läge, den befintliga anläggningens komposition och klassning. Ett antal frågor är viktiga att studera vidare i det fortsatta planarbetet: kompositionen med byggnaderna och parken, antikvarisk utredning och konsekvensanalys för det nya

förslaget, volym och skala, gaturummen Fleminggatan och Scheelegatan,
solförhållanden med mera.

Fredrik Legeby
planchef

Lena Nordenlöw
projektledare - stadsbyggnad